

VÍTÁNÍ PTAČÍHO ZPĚVU POTŘETÍ

V neděli 4. května 1997 ve 4.00 hod. se v Dolní Čermné potřetí uskutečnilo »Vítání ptačího zpěvu«. Po předloňských jedenácti a loňských asi 35 účastnících se letos dostavilo 14 zájemců o přírodu. Dost lidí aši odradilo to, že loni bylo velmi špatné počasí a letos do poslední chvíle také nebylo jisté, zda nepromokneme. Naštěstí vyšla »suchá« varianta a přeset začalo až kolem desáté hodiny, tedy po skončení akce. Druhým důvodem bylo, že se nezúčastnila početná skupina skautů přítomných v předcházejícím ročníku.

Všichni přítomní ještě za tmy vyrazili po cestě směrem k sadu, za šera prošli lesem a po lesní cestě došli k mysliveckému rybníčku. Pak se podél potůčku přemístili k rybníku a tuto aši čtyřkilometrovou procházku tradičně zakončili posezením v sauně.

V průběhu akce účastníci viděli nebo slyšeli skřivany polní, rehky domácí i zahradní, pěnice, rákosníky proužkované, cvrčilku zelenou, strakapoudy velké, datla černého, budničky, konipasy, sýkory, kachny, lysky černé, pochopa rákosního, strmady, několik druhů bahňáků a další. Pro další oživení akce byla provedena ukázka odchytu ptáků. Do velké sítě s vyčpaným výrem se pochop rákosní bohužel nechytil. Reagoval jen přelétáváním a výstražným křikem. Přesto byli přítomní spokojeni, protože viděli zblízka samce rehka zahradního, sýkory babky a koňadru, červenky, vrabce domácího a pěvušku modrou.

A co dodat závěrem? Je potěšitelné, že se již vytvořila skupina aši osmi pravidelných účastníků, která vždy tvoří jádro a bere už první květnové neděle jako tradici. Přítomní se shodli, že se již těší na příští rok a organizátoři už vymýšlejí, jak akci obměnit, aby nesklonzli do stereotypu.

Aleš Hampí & Petr Havel

Pokračování ze str. 5

... Tam, kde krásně modré Baltické moře vrívá hluboký záliv do východního pobřeží Jutského poloostrova, tam po prve spatřuji jeho širokou pláň, zalitou září poledního slunka. A v duchu se již těším na příští dny a týdny, v nichž mi bude moře jediným nerozlučným přítelem v nekonečné samotě a opuštěnosti. Z malého, udýchaného vláčku překládám znova drahocenná zavazadla, tentokrát na malý parník, jenž mne má dovezti do Maasholmu, malé rybářské vesničky s nízkými domky, krytými většinou slaměnými došky. V zahrádkách před okny již kvetou průsinky, fialky, modřence a narcisy, na loukách a v příkopě u cesty žlutavé hvězdičky orseje a drobné chudobky. Tu a tam zlátne louka prvními pampeliškami. Nezbývá mi však mnoho času na prohlídku vesnice, za necelou půlhodiny pokračuji motorovým člunem v cestě k malému ostrůvku u skupiny dánských ostrovů Fyen, Aerø, Langeland a Laaland.

Pokračování na str. 40

ZPRÁVA O VÝSLEDCÍCH 4. VÍKENDOVÉHO VÝZKUMNÉHO TÁBORA VÝCHODOČESKÉ POBOČKY ČESKÉ SPOLEČNOSTI ORNITOLOGICKÉ

»DOLNÍ POMETUJÍK« RYCHNOVEK - PRÁŠILKA 29.05. - 01.06.1997

Písemně na předtisklé přihlášce nebo ústně při osobním jednání se na tábor přihlásilo 14 zájemců. Jedna z přihlášených se ze zdravotních důvodů nemohla zúčastnit, přesto se na akci ve větším či menším rozsahu nakonec podílelo 22 ornitologů a zájemců o ornitologii: BÁRTA František, BĚLKA Tomáš, ČERNÝ Milan, DIVIŠ Tomáš s manželkou Janou a synem Michalem, DOHNAL Karel, GALBAVÝ Josef, HORA Jan, JAHODOVÁ Eva, KOZA Václav, KVĚREK Pavel, LEMBERK Vladimír s manželkou, MAREČEK Miloš, NOVOTNÝ Martin, PISKÁČOVÁ Iva, REJL Jiří, TOMEŠ Karel, VANĚČKOVÁ Markéta, VRASPÍROVÁ Hana a ŽDÁREK Pavel.

Aktivita účastníků byla zaměřena na nejcennější část dolního toku řeky Metuje v prostoru mezi obcemi Jaroměř, Rychnovek, Volovka, Šestajovice, Starý Ples a Josefov. V neděli 01.06.1997 se část účastníků vypravila za hranici zájmového území na lokalitu s výskytem strnada lučního (*Milioria calandra*). Sídlem tábora byla chata na malé lesní lokalitě Prášilka v katastru obce Rychnovek. Odchyt do nárazových sítí a sklopek byl prováděn na lokalitě Prášilka, v přilehlé části říční nivy, na odloučeném pracovišti u obce Starý Ples a poslední den také u sportovního letiště mezi Josefovem a Novým Plesem. Celou akci provázelo mimořádně chladné a větrné, naštěstí však suché počasí. Dobře vyhřátá chata byla tak prochládlym účastníkům příjemným útočištěm, ač není napojena na elektrickou síť, nemá vlastní zdroj vody, o sociálním zázemí nemluvě.

Přehled druhů zjištěných během tábora, charakter jejich výskytu a výsledek odchytu:

velavka popelavá (*Ardea cinerea*) - 2 páry hnizdí u rybníka ve Starém Plesě
čáp bílý (*Ciconia ciconia*) - hnizdí
labut' velká (*Cygnus olor*) - hnizdí
polák chochlačka (*Aythya fuligula*) - hnizdí
polák velký (*Aythya ferina*) - hnizdí
káně lesní (*Buteo buteo*) - hnizdí
jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) - hnizdí, kroužkovány 3 ex., 1 kontrolní odchyt
moták pochop (*Circus aeruginosus*) - hnizdí
ostříž lesní (*Falco subbuteo*) - zaletuje, 30.05.1997 1 ex. za přeletu u Starého Plesu
poštolka obecná (*Falco tinnunculus*) - hnizdí
koroptev polní (*Perdix perdix*) - hnizdí
bažant obecný (*Phasianus colchicus*) - hnizdí
křepelka polní (*Coturnix coturnix*) - hnizdí
lyska černá (*Fulica atra*) - hnizdí
čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*) - hnizdí
racek chechtavý (*Larus ridibundus*) - zaletuje
holub douřňák (*Columba oenas*) - pravděpodobně hnizdí, protahuje
holub hřivnáč (*Columba palumbus*) - hnizdí
hrdlička divoká (*Streptopelia turtur*) - hnizdí

hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*) - hnízdí
 kukačka obecná (*Cuculus canorus*) - hnízdí, kroužkován 1 ex.
 rorýs obecný (*Apus apus*) - hnízdí
 ledňáček říční (*Alcedo atthis*) - hnízdí, kroužkován 1 ex.
 žluna šedá (*Picus canus*) - hnízdí
 strakapoud velký (*Dendrocopos major*) - hnízdí, kroužkovány 3 ex.
 strakapoud malý (*Dendrocopos minor*) - hnízdí
 skřivan polní (*Alauda arvensis*) - hnízdí
 vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*) - hnízdí, kroužkován 1 ex.
 jiřička obecná (*Delichon urbica*) - hnízdí
 linduška lesní (*Anthus trivialis*) - hnízdí, kroužkováno 6 ex.
 konipas horský (*Motacilla cinerea*) - hnízdí, okroužkován 1 ex.
 konipas bílý (*Motacilla alba*) - hnízdí
 tůhýk obecný (*Lanius collurio*) - hnízdí, kroužkovány 4 ex.
 žluva hajní (*Oriolus oriolus*) - hnízdí
 špaček obecný (*Sturnus vulgaris*) - hnízdí, kroužkován 1 ex.
 sojka obecná (*Garrulus glandarius*) - hnízdí
 straka obecná (*Pica pica*) - hnízdí
 vrána obecná černá (*Corvus corone corone*) - vzácně zaletuje, 31.05.1997 2 ex.
 mezi Šestajovicemi a Veselici
 vrána obecná šedá (*Corvus corone cornix*) - hnízdí
 střízík obecný (*Troglodytes troglodytes*) - hnízdí
 skorec vodní (*Cinclus cinclus*) - vzácně hnízdí, neobsazené hnízdo nalezeno na
 mostě přes Novou Metuje pod lokalitou Prášilka
 pěvuška modrá (*Prunella modularis*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*) - hnízdí, kroužkován 1 ex.
 rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*) - hnízdí, kroužkovány 4 ex.
 sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*) - hnízdí
 pěnice slavíková (*Sylvia borin*) - hnízdí, kroužkováno 7 ex.
 pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*) - hnízdí, kroužkováno 25 ex.
 pěnice hnědokřídlá (*Sylvia communis*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 pěnice pokrovní (*Sylvia curruca*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 budníček menší (*Phylloscopus collybita*) - hnízdí, kroužkovány 4 ex., 1 kontrol. odchyt
 králiček obecný (*Regulus regulus*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 králiček ohnivý (*Regulus ignicapillus*) - hnízdí, kroužkován 1 ex.
 lejsek šedý (*Muscicapa striata*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*) - hnízdí
 červenka obecná (*Erithacus rubecula*) - hnízdí, kroužkována u Starého
 Plesu samice s hnízdní nažinou. Dne 30.05.1997 chycena a kroužkována u Starého
 s 5 vajíčky a samice byla na hnizdě fotografována. Na stejném místě byl
 téhož dne chycen samec nesoucí smíšené znaky slavíka trnavého a obec-
 ného. Dne 11.06.1997 byla v hnizdě nalezena 3 hluchá vajíčka a 2 mlá-
 ďata, která byla okroužkována.
 slavík obecný (*Luscinia megarhynchos*) - hnízdí, okroužkován 1 ex.
 kos černý (*Turdus merula*) - hnízdí, okroužkováno 11 ex.
 drozd zpěvný (*Turdus philomelos*) - hnízdí, okroužkovány 2 ex.
 drozd kvíčala (*Turdus pilaris*) - hnízdí
 sýkora babka (*Parus palustris*) - hnízdí, okroužkován 1 ex.
 sýkora lužní (*Parus montanus*) - hnízdí, kroužkovány 3 ex.

ZPRAVODAJ 21 Východočeské pobočky ČSO při Východočeském muzeu v Pardubicích

sýkora modřinka (*Parus caeruleus*) - hnízdí
 sýkora uhlňíček (*Parus ater*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 sýkora koňadra (*Parus major*) - hnízdí, kroužkováno 10 ex.
 moudiváček lužní (*Remiz pendulinus*) - hnízdí
 brhlík lesní (*Sitta europaea*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 šoupálek dlouhoprstý (*Certhia familiaris*) - hnízdí, kroužkován 1 ex.
 šoupálek krátkoprstý (*Certhia brachydactyla*) - hnízdí
 vrabec domácí (*Passer domesticus*) - hnízdí
 vrabec polní (*Passer montanus*) - hnízdí
 pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) - hnízdí, kroužkováno 11 ex.
 dlask tlustozobý (*Coccothraustes coccothraustes*) - hnízdí, kroužkovány 2 ex.
 zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*) - hnízdí
 stehlík obecný (*Carduelis carduelis*) - hnízdí
 konopka obecná (*Acanthis cannabina*) - hnízdí
 strnad lužní (*Miliaria calandra*) - hnízdí
 strnad obecný (*Emberiza citrinella*) - hnízdí, kroužkováno 7 ex.

Zjištěno 74 druhů, okroužkováno 131 ex. v 34 druzích. Mimo to okroužkovány 2 ex. netopýra vodního (*Myotis daubentonii*) a 1 ex. netopýra ušatého (*Plecotus auritus*). Dne 01.06.1997 provedl František BÁRTA sčítání líniovou metodou v cca 2 km dlouhém úseku Nové Metuje od mostu pod Prášilkou po lávku se zdymadlem. Sčítání začalo v 7.15 hod a skončilo v 8.00 hod letního času. Byli zaznamenáváni všichni vidění a slyšení jedinci 200 m na obě strany od trasy pochodu.

Zjištěné druhy a počet jedinců:

kukačka obecná (*Cuculus canorus*) - 2 ex., budníček menší (*Phylloscopus collybita*) - 7 ex., pěnice slavíková (*Sylvia borin*) - 3 ex., strnad obecný (*Emberiza citrinella*) - 9 ex., sýkora koňadra (*Parus major*) - 5 ex., pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*) - 7 ex., kos černý (*Turdus merula*) - 3 ex., pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) - 3 ex., holub hřivnáček (*Columba palumbus*) - 3 ex., pěnice pokrovní (*Sylvia curruca*) - 2 ex., špaček obecný (*Sturnus vulgaris*) - 6 ex., drozd zpěvný (*Turdus philomelos*) - 2 ex., hrdlíčka divoká (*Streptopelia turtur*) - 2 ex., tůhýk obecný (*Lanius collurio*) - 1 ex., žluva hajní (*Oriolus oriolus*) - 3 ex., pěnice hnědokřídlá (*Sylvia communis*) - 3 ex., sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*) - 3 ex., drozd kvíčala (*Turdus pilaris*) - 2 ex., konipas bílý (*Motacilla alba*) - 1 ex., konipas horský (*Motacilla cinerea*) - 3 ex., sýkora modřinka (*Parus caeruleus*) - 1 ex., rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*) - 3 ex., strakapoud velký (*Dendrocopos major*) - 1 ex. a cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*) - 1 ex.

Přehled ostatních druhů ptáků zjištěných v nivě dolního toku řeky Metuje v minulosti:

potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*) - zřídka protahuje a zimuje
 čáp černý (*Ciconia nigra*) - zaletuje
 husa velká (*Anser anser*) - protahuje
 husa běločelá (*Anser albifrons*) - protahuje
 husa polní (*Anser fabalis*) - protahuje
 kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) - hnízdí
 čírka obecná (*Anas crecca*) - protahuje
 čírka modrá (*Anas querquedula*) - protahuje
 ižičák pestrý (*Anas clypeata*) - protahuje
 hohol severní (*Buccephala clangula*) - protahuje
 káně rousná (*Buteo lagopus*) - protahuje, zimuje
 včelojed lesní (*Pernis apivorus*) - hnízdí
 krahujec obecný (*Accipiter nisus*) - hnízdí
 luňák červený (*Milvus milvus*) - protahuje, zaletuje

luňák hnědý (*Milvus migrans*) - protahuje, zaletuje
oriovec říční (*Pandion haliaetus*) - protahuje
moták pilich (*Circus cyaneus*) - protahuje, zimuje
moták lužní (*Circus pygargus*) - zaletuje
sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*) - zaletuje
dřemílek tundrový (*Falco columbarius*) - zimuje
chrástal polní (*Crex crex*) - hnizdí
slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*) - protahuje
kulík zlatý (*Pluvialis apricaria*) - protahuje
sluha lesní (*Scolopax rusticola*) - protahuje
kulík říční (*Charadrius dubius*) - hnizdí
kolibra velká (*Numenius arquata*) - protahuje
piskr obecný (*Actitis hypoleucos*) - protahuje
vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*) - protahuje
jespák bojovný (*Philomachus pugnax*) - protahuje
sýček obecný (*Athene noctua*) - hnizdí
výr velký (*Bubo bubo*) - zaletuje
kalousek ušatý (*Asio otus*) - hnizdí
kalousek pustovka (*Asio flammeus*) - zaletuje a snad i hnizdí
puštík obecný (*Strix aluco*) - hnizdí
sova pálená (*Tyto alba*) - hnizdí
dušek chocholatý (*Upupa epops*) - protahuje
žluna zelená (*Picus viridis*) - hnizdí
datek černý (*Dryocopus martius*) - zaletuje
krutihlav obecný (*Jynx torquilla*) - hnizdí
skřivan lesní (*Lullula arborea*) - protahuje
břehule říční (*Riparia riparia*) - hnizdí
linduška luční (*Anthus pratensis*) - protahuje
konipas luční (*Motacilla flava*) - protahuje
tuňák šedý (*Lanius excubitor*) - pravděpodobně hnizdí a zimuje
brikoslav severní (*Bombycilla garrulus*) - zimuje
ořešník kropenatý (*Nucifraga caryocatactes*) - protahuje
kavka obecná (*Corvus monedula*) - zaletuje, zimuje
havran polní (*Corvus frugileus*) - zimuje
kralavec velký (*Corvus corax*) - zaletuje
cvrčilka zelená (*Locustella naevia*) - hnizdí
rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*) - hnizdí
budníček větrní (*Phylloscopus trochilus*) - hnizdí
budníček lesní (*Phylloscopus sibilatrix*) - hnizdí
lejsek černohlavý (*Ficedula hypoleuca*) - protahuje
lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*) - protahuje
bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*) - protahuje
bramborníček hnědý (*Saxicola rubetra*) - hnizdí
bramborníček černohlavý (*Saxicola torquata*) - pravděpodobně hnizdí
rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*) - hnizdí
drozd cvrčala (*Turdus iliacus*) - protahuje
drozd brávnický (*Turdus viscivorus*) - hnizdí
sykora parukářka (*Parus cristatus*) - hnizdí
mlynařík dlouhoocásý (*Aegithalos caudatus*) - hnizdí
jíkavec severní (*Fringilla montifringilla*) - protahuje, zimuje
hylí obecný (*Pyrhula pyrrhula*) - hnizdí
zvonek zelený (*Chloris chloris*) - hnizdí
čížek lesní (*Carduelis spinus*) - pravděpodobně hnizdí, zimuje
čečetka zimní (*Acanthis flammea*) - zimuje
krváka obecná (*Loxia curvirostra*) - pravděpodobně hnizdí
strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) - hnizdí

Zjištěno celkem 70 druhů.

4. VVT VČP ČSO V DOLNÍM POMETUJÍ

Hradec Králové, 1. červen 1997, několik minut po 14. hodině. Právě jsem se rozloučil s Pepou Galbavým, který mě sem přivezl z Prášilky. Z místa 4. výkendového výzkumného tábora Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při Východočeském muzeu v Pardubicích. Jak stojím na odbočce na Hradubickou, tj. výpadovku z Hradce Králové na Pardubice, tak při nahazování přetěžké krosny na záda náhle zaslechnu zpěv ptáčho druhu, který mě okamžitě vraci nazpět do Dolního Pometují. Tam, kde se konal letošní VVT VČP ČSO. V Hradci Králové, na okraji též typického »panelákového« sídlíště v blízkosti rušné pozemní komunikace, na místě které se nalézá nedaleko regulovaného toku řeky Labe, jsem se zaposlouchal do mistrovského hlasového projevu slavíka obecného (*Luscinia megarhynchos*) linoucího se z keřového patra vroubicího oboustranně silnici dálničního typu. Když jsem chvíli poslouchal sólový part ptáčho virtuosa, tak jsem se nebránil sentimentálním vzpomínkám na dobu svého mládí. Tady jsem přece vyrůstal! Tady na lukách, na Polabinách, vzdálených snad pouhých 25 minut chůze od centra moderního Hradce Králové, skvostného díla architekta Josefa Gočára - Ulrichova náměstí. Vzpomněl jsem též na Josefa Musilka, Františka Šmidu. Upomněl jsem si i na práci královéhradeckých ornitologů, kteří i na této lokalitě prováděli v nedávné minulosti komplexní mapování hnizdního rozšíření ptáků na území Velkého Hradce Králové.¹ Po »nabažení se« slavíčího zpěvu jsem vyrazil směrem k domovu ležícímu na druhém břehu Labe. Při přesunu ale využíval jen dnešní přítomnost zde a zastavím se na chvíli na ornitologické zajímavosti Hradce Králové. Ve stromové kolonii kavky obecné (*Corvus monedula*) v aleji starých stromů mezi Labskou kotlinou I. a II. A když jsem došel na most U soutoku, tak jsem měl poměrně dosti jasno, jak se postavím k úkolu, který jsem dostal od účastníků 4. VVT VČP ČSO. K úkolu popsat průběh pobočkové výzkumné akce.

29. květen 1997

Za pěkného čtvrtletního odpoledne vystupuji společně s Karlem Tomešem z vlaku na zastávce Rychnově. Hodinky ukazují 16.50 hod. Čeká nás snadná cesta do cíle putování. Na Prášilku. Jdeme za Tomášem Divišem. Za velitelem 4. VVT VČP ČSO. Debatujeme a cesta nám rychle utíká. Za vesnicí se nám na východním obzoru otevírá panoráma Orlických hor. Upozorňuji kolegu na hnizdost stojáru větrných elektráren u Nového Hrádku. Po překonání závěrečné etapy přesunu, po polní cestě vroubené poli s kvetoucím kmínem kořenným, jsme na severním úbočí nápadně vyvýšeniny v území údolní nivy řeky Metuje. Nyní máme čas podívat se k severu. Hledíme na Krkonoše. Máme je jak na dlani. Je výborná viditelnost. Až nebezpečně »dobrá«. Pohledu vévodí Sněžka.² Končíme »kochání se« a po několika desítkách metrů nás definitivně vítá lokalita Prášilka.³ Zdraví nás též velitel

¹ Pro komplexnost uvádí redakce názvy prací: MUSÍLEK J., 1945: Ptactvo Pardubicka. Pardubice; ŠMÍD F., 1950: Ptactvo Královéhradecka. Hradec Králové (nepublikováno); ČERNÝ M. 1991: Globální výsledky mapování hnizdního rozšíření ptáků na území Velkého Hradce Králové. PANURUS 3: 213-220.

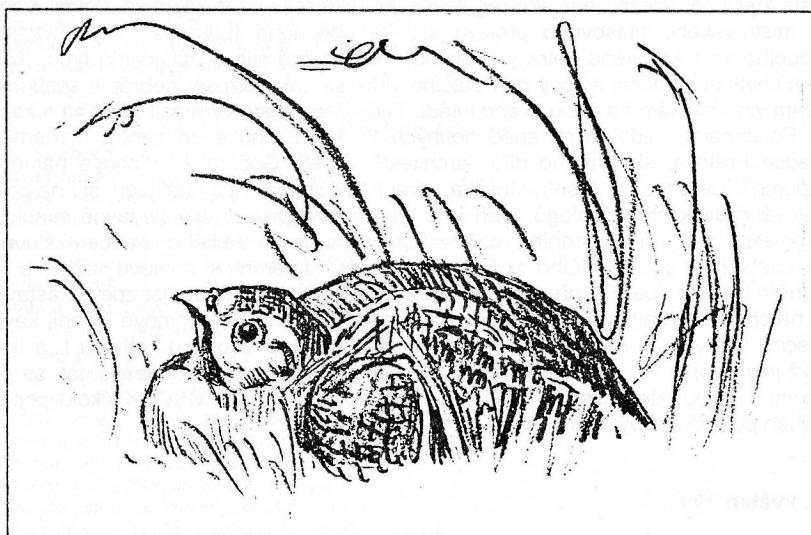
² Sněžka (1602 m n.m.) je vzdálena od Prášilky (277m n.m.) cca 48 km vzdušnou čarou.

³ Podrobný popis lokality najde čtenář v práci - DIVIŠ T., 1996: Puštík obecný (*Strix aluco*) a nástrahy architektury. PANURUS 7: 67-71.

VVT v čele uvítacího výboru. Stojíme v zahradě za chatou a společně hledíme k nejvyšším českým horám. V dálí se ozve kohoutek koroptve polní (*Perdix perdix*). Dávám se do smíchu. Tomáš také. Pohledem žádám o svolení okomentovat vzniklou situaci.

Diviš: Milane, jen to řekni! Patří to k včeti.

Černý: Dobrá. Chlapci, aby bylo jasno! Tom až přestane lézt po stromech, až ze stárne, tak začne dělat intenzívnu koroptvu. Toto vyřknul již několikrát v kruhu přátel. A vlastně už s výzkumem před léty začal! ⁴ A také dostává dary mající spojitost s druhem.

Jiří Židlický: Koroptev polní (*Perdix perdix*). 1943? Kresba tužkou na kartonu.⁵

Chvíli ještě stojíme na místě. Pak nás Tomáš zve do chaty. Pod Prášilkou se akusticky projevil křepelák, kohoutek křepelky polní (*Coturnix coturnix*). Pod Tomovým vedením přecházíme do druhé části oplocené zahrady, na čtvercové »jeviště« před chatou, které je vzorem vykosené. Zde okamžitě jako nově příchozí zjišťujeme důvod

⁴ DIVIŠ T., 1986: K výskytu koroptve polní na okrese Náchod. Myslivost, 34: 182-183.

⁵ Jiří Židlický (1895-1950) - známý český malíř zvěře a vůbec zvířat a ptáků. Rodák z Nového Města na Moravě. Kresba pochází z archivu Horáckého muzea v Novém Městě na Moravě. Redakcí byla podstoupena příteliem - ornitologem Jaromírem Čejkou, členem Ornitoligické sekce při Správě CHKO Žďárské vrchy. Toto naše partnerské sdružení (alespoň pro Klub milovníků dálkových pohledů) uspořádařilo letos (červenec - září 1997) v Horáckém muzeu v Novém Městě na Moravě k 10. výročí svého založení výstavu s názvem: »Na ptáky jsme krátkí«. Autor hodnocení 4. VVT VČP ČSO navštívil tuto výstavu dne 23.7.1997. Výstava se mně líbila, a toto nepíši pouze ze slušnosti. Mají pravdu přátelé - Na ptáky jsme krátkí! Nebo řečeno po našem: »Na ptáci jsme krátký«. Vysočinskou Moravu chci navštívit letos ještě na podzim. Lák mě výstava s názvem: Jiří Židlický - Lesní zátiší, která bude instalována v Horáckém muzeu v Novém Městě na Moravě v termínu: 7.10.1997 - 15.11.1997.

vzrušeného chování samce strakapouda velkého (*Dendrocopos major*), jehož akustické projevy jsme zaregistrovali okamžitě při příchodu na základnu VVT. Párek šplhavců zde obsadil dutinu v mohutné třešni rostoucí na zahradě. Starí ptáci krmí své ukříčené potomky intenzívnu. Přilétávají často. Ornitoligové jim nevadí. Opět se na sebe s Tomášem podíváme a okamžitě se začínáme chechtat.

Diviš: Myslíš taky na Panáčka? Dostane první úkol hned, jak se objeví! Bude muset profesionálně odchytit samce strakapouda.

Černý: Plně s tebou souhlasím. Ať ukáže, jak se to má profesionálně dělat!

Tomáš zavádí spolek do chaty a ukazuje pozůstatek činnosti nezvaných hostů v objektu v zimě. Dermaplasticický preparát koroptvového samce, na podzim mistrovské dílo preparátora, je nyní v dosti zuboženém stavu. Škoda! Zvuk automobilového motoru nás vybízí k odchodu do zahrady. Přijel Josef Galbabý. Po rychlém přivítání se s osazenstvem chaty jde Josef okamžitě na věc - nekompromisně obsahuje postel v chatě.

Galbabý: Pánové, já ve stanu spát nebudu!

Po chvíli přijíždí i Franta Bárta. Od velitele VVT bez reptání přebírá »rozkaz«. Rychle hledá klacky, na které by navlékl japonku. Vybízí Martina Novotného k pomoci při uměrném natahování patnáctimetrové bahňákovky před hnědní strom strakapoudové páry. Natažení sítě proběhlo bleskově a chytáci přišli za ostatními do chaty. Tady úřaduje Galbabý. Pomalu vybaluje zásoby přivezené až z daleké Sázavy. Konečně nalézá i »kazetáček«. Nález okořenil lišáckým úsměvem. Přijelo další auto. Tak i Pavel Kverek dorazil. Bude veselo. Pavel Žďárek se směje a lituje, že se bude muset vzdálit z místa VVT. Musí jet zítra za lepším. Má rozpracované hnězdění vodoušů kropenatých (*Tringa ochropus*) na lokalitě u Týniště nad Orlicí. Kverek vchází do chaty. Hlasitě zdraví a hartusivě oznamuje.

Kverek: Milane, fonica je za dveřma.

V zahradě zakříčel strakapoud a Bárta vyráží k sítí. Novotný za ním. Od vztyčení sítě uběhlo 10 minut. Galbabý konečně zprovoznil přehrávací techniku, přistupuje k Divišovi a přikládá kapesní přístroj k Tomášovu uchu. Mačká spouštěcí tlačítko.

Kverek: Pánové, on mu snad chce vykucat díru do hlavy.

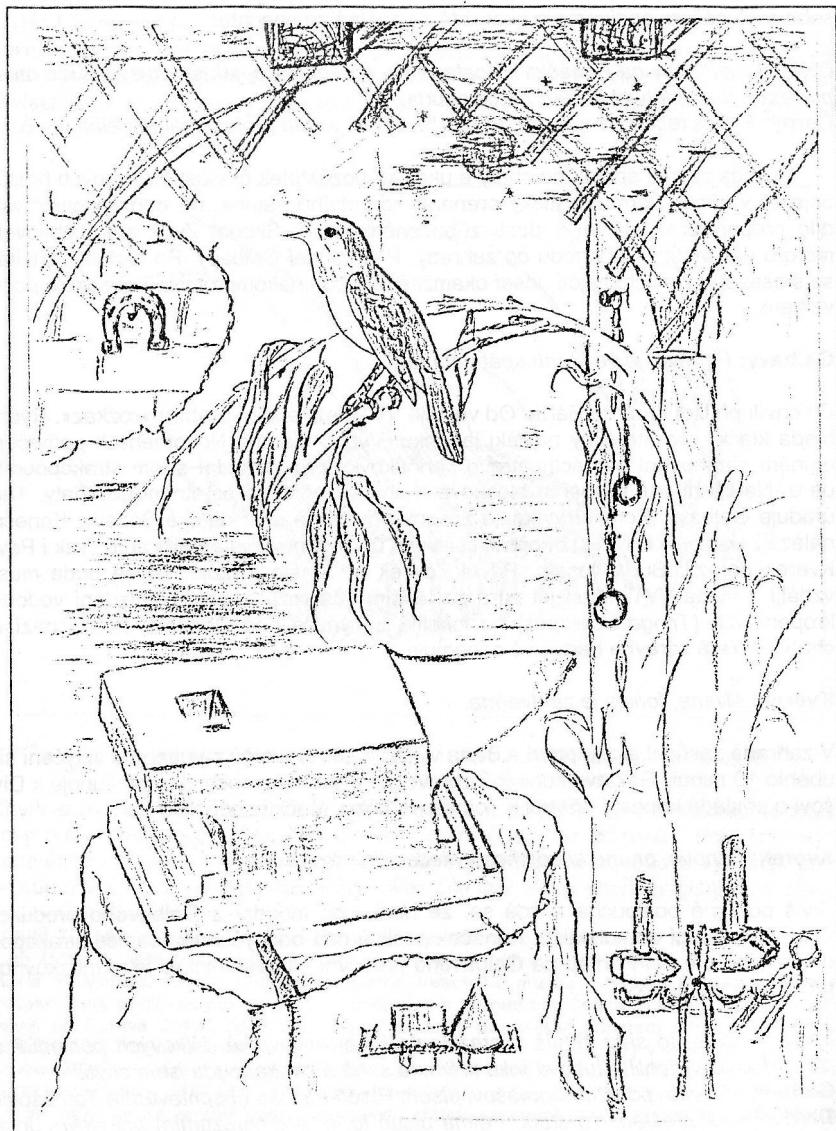
Diviš pozorně poslouchá a zdá se, že není moc moudrý z Galbabého produkce. Chytáci se vracejí do kolektivu. Panáček pečlivě drží odchyceného samce strakapouda velkého v ruce. Pohled na Galbabého pracovní činnost inicuje jeho mozkovnu k pronášení poznámky.

Bárta: Josefe, to si to žehliš u prezidenta Klubu milovníků dálkových pohledů? Já jsem si to už vyzehlil. Klubové triko mám na sobě a strakapouda jsem chytil!

Galbabý: Frantu, pouštím Tomášovi píseň. Píseň o racku chechtavém a Tomášovi!

Diviš: Pepo, přestaň! To stačí. Pěkná píseň to je. Ale nerozumím ani slovo. Josef, omlouvám tvoji nepřítomnost na CINCLUS '97. Chlapci, pojďme ke stolu! Žďárek do krájel cibuli a přestal brečet..

Stůl je bohatě prostřen. Dnes se k večeři podává tlačenka s cibulí a octem. Jak jinak by mohla začít akce současných východočeských ornitologů. Víkendový výzkumný tábor byl oficiálně zahájen. Letošní opět s Pavlem Kverkem. Bude veselo.

Kverek Pavel, Pěvec ryšavý, 1997, kresba tužkou na kartonu, 21 x 29,7 cm.

Po znamenité večeři je konečně vhodná doba na výměnu posledních ornitologických novinek z terénu. Hlavní slovo mají Pavlové. Žďárek líčí vodouší jaro na Třeboňsku a v Poorličí. Kverek následně situaci v Krkonoších, odkud skrče nevlídné počasí ujel, a kde byl za slavíkem modráčkem tundrovým (*Luscinia svecica svecica*). Vzpomíná také na časné jaro, kdy zase pruboval na území svého Kněžmostska slavíky modráčky středoevropské (*Luscinia svecica cyanecula*).⁶ Neváhá, když má to slovo, a přidává ještě páru moudrosti o slavíku obecném.⁷ Kverek skončil s monoigrem a Žďárek se musí loučit. Má před sebou cestu na kole do Jaroměře a vlakem do Hradce Králové. Ráno brzo vstává. Připravuje si kolo, slušivou čepici má již na hlavě a chystá se nasadit si tmavé brýle na oči. Profesionální chytač si však neopouští otázku.

Bárta: Pavle, tak to je ten tvůj slavný bicykl? Zdá se mi trošku starý.

Žďárek: Franto, toto je »hajtra! Velice dobrý stroj, víš mladej. I když má poněkud vyšší spotřebu oleje. To uznávám.

Slovní přestřelka skončila. Pavel rázně nasazuje brýle. Loučí se a odjíždí. Zítra za námi opět přijede. Výzkumníci mávají pravicemi na rozloučenou a posléze s radostí přijímají Galbavého pozvání na moravské bílé. Posezení netrvá dlouho. Tíha zodpovědnosti nás zahání »na kutě«. Ráno začínáme s výzkumem avifauny Dolního Pometuji na ostro.

30. květen 1997 - dopoledne

Ráno panuje na Prášilce zima. Konec května a ornitologové museli použít teplé oblečení. Ani se za použití zimních doplňků nestydí. Pohoda je základem příjemné práce v terénu. Chladno zrychluje pohyb. Každý samostatně šacuje bezprostřední okolí - Prášilku a část břehových porostů podél Metuje. »Přespolní« se již trošku orientují kol základny VVT. Členům KMDP je lokalita důvěrně známa. Vespolek se scházíme až při opožděném snídani. Jako poslední dochází urousaný Pavel Kverek. Vešel ornitolog menší postavy, oděn do teplého terénního oblečení. Barvy zelené, jak jinak. Holínky však měly barvu černou. Opálený obličej měl nějak flekatý, v Krkonoších byl jistě sluneční svít intenzívní a opalovací krém do terénu určitě nenosí, pěsterný plnovous, předčasně prošedivělý, částečně prošedivělý. Hlava aristokrata.

Kverek: Milane, cvrčilka je udělaná! Já, Jelínkovi dám!

Ústa se zlatem v hrdle. Odkládá »muziku« na stůl. »Jezevčíka«, tzn. dvojče radiomagnetofonu. Dvě »aluminiové« tyčky pro natažení nárazové sítě, o délce rovnající se výšce postavy nositele a natřené na zeleno, vynáší před chatu. Přes rameno má stále hozenou tašku. Není to žádná tvrdá instalatérská, ale měkká semišová.

Černý: Pavle, máš pěknou tašku. Kde »hořelo«?

⁶ KVEREK P., 1992: Slavík modráček středoevropský (*Luscinia svecica cyanecula*) na úpatí Českého ráje. PANURUS 4: 73-76.

⁷ KVEREK P., 1995: Ornitolgie poetická. ZPRAVODAJ VČP ČSO 17: 12-13, resp. předhovor k tomuto příspěvku od Pavla Žďárka.

Kverek: Milane, co tě nemá. Neměl jsem jednou v zimě co dělat, tak jsem ušil tašku.

Pavel podává hlášení o výsledku oběhu lokality kolem Metuje. Podrobně líčí odchyt cvrčíků říční (*Locustella fluviatilis*). Mluví a v levé ruce drží ocelový hřebík, »150«, na kterém má hněd u hlavičky na očko připevněnu tenkou šňůru, snad prádelní, o délce něco přes 2 metry. Pravou rukou si pohrává s koncem »špagátu«. Motá a rozmotává, motá a rozmotává, ... Dostává kávu a otázku.

Diviš: Pavle, a co slavíci?

Kverek: Tome, tak tady ne! Neslyšel jsem ho. Slavík je tichý pták!

Dosnídali jsme. Prohlédli si košík s lebkami puštíků.³ Kverek hledá po kamarádech kazety s Pelzovými nahrávkami hlasů ptáků, neb když se vracej od řeky, tak slyšel projevy králičků a z domova přijel vyzbrojen pouze na cvrčíky. Pavel má úspěch. Galbabý se probouzí.

Galbabý: Pavle, mám všechno! Kudlu, která umí všechno, baterky i to další. Má m i ponožkové pytlíky na ptáky!⁴ I kazety mám.

Kverek dává kolegům radu v problematice používání magnetofonů při chytání ptáků do nárazových sítí za pomocí nahrávky hlasových projevů. Sám používá nabíjecí monočlánky. Při koupi sice našinec finančně krváčí, jsou totiž dosti drahé, ale v následném provozu se tato investice bohatě vrátí. Pavel přehazuje tašku přes rameno, bere tyčky na ruky a vyzývá někoho k cestě k Metuji. Připojuje se Karel Tomeš a Milan Černý. Jde se na rákosníky zpěvné (*Acrocephalus palustris*). Na zalesněném svahu nad řekou kvetou akáty bílé. Omamná vůně jejich květů nás provází ještě daleko v nivě. Za chvíli jsme na místě, kde ráno Kverek zjistil zpívajícího samce. Rychle »dělá ulici v bylinném porostu. Zručně natahuje nárazovou síť - 15-metrovou »japonku«, kterou na jedné straně kotví Kverkovým šidítkem - hřebík se špagátem. Pod síť staví přídavný reproduktor a rozmotává kablík (cca 20 metrů). Připojuje »reprák« na »jezevčíka« a začíná pouštět lákavou nabídku hlasu soka. Nás rákosník zpěvný se »chytí« a začal odpovídat. Začal také objevovat odchytové místo. Stojíme nedaleko síti pod obrovitým dubem a tiše hovoříme. Sledujeme rej.

Kverek: To je posvícení.

Dc této atmosféry, do okamžiku před úspěšným odchycením rozezpívaného samce, praskla pod Černého nohou větev. Tato událost se neobešla bez komentáře.

Kverek: To jsou ty okamžiky.

Pták však nebyl zrazen a pokračuje v aktivitách a za monentíček visí v síti. Dostává kroužek a přesouváme se na další hnězdí post rákosníka zpěvného, kde je síť rovněž v rychlosti natažena. Travní porost je zcela prost motýlů. Něco zde chybí. Letos není motýl rok. Zvuková aparatura je připravena a začíná přehrávka. Pavel radí u natažené sítě, jak na tento ptačí druh.

³ Viz poznámka 3.

⁴ Galbabého ponožkový pytlík na ptáky = ponožka + dřevěný kolíček na prádlo.

Kverek: Při chytání rákosníků zpěvných je důležité sledovat dráhu letu ptáka. Síť musí být natažena přesně do letového koridoru.

Pavel chvíli čaruje s magnetákem a za chvíli také kroužkuje. Akce se zdařila. Rychle balíme a spěcháme na Prášilku za ostatními.

Na chatě jsme informováni o odchytu velkého jestřába lesního (*Accipiter gentilis*) (samec?), kterého chytí Tomáš Diviš do nárazové sítě na vycpaného výra velkého (*Bubo bubo*). Získáváme také zprávu o okroužkování mladých jestřábů na hnězdě, o odchytu dalších ptačích druhů. Kverek nahazuje »udičku« a láká všechny na odchyt králička obecného (*Regulus regulus*). Možná, že chce mít obecenstvo, které by aplaudovalo při úspěšných odchyttech. Zlákal celé prozatímní osazenstvo VVT. Odvádí nás na místo děje.

Kverek: Jsme horda pitomců.

Králiček obecný tady zpívá ve vrcholových partiích smrků. Pavel vybírá nízký suchý smrček a bleskově natahuje síť. Ustavuje reproduktor a táhne kablík k vyluzovači ptačího hlasu.

Kverek: Chlapci, hovoří k nám jasnou řečí. Když už tady jsou, tak je proberem.

Začíná produkce. Kontakt králičků, živého s neživým, nastal okamžitě. U sítě je živo.

Kverek: Skvělá sklizeň. Je to drak.

Živý králiček poskakuje na větvích smrčku, za sítí, nad sítí, oblétává reproduktor. Hledá soka. V korunách stromů se ozval druhý živý králiček. Ten první se mezikrát chytí, dostává kroužek a svobodu. Pavel se pokouší o odchyt druhého. Nějaký spadl do sítě. Kverek vyráží a po vyproštění dává ptáku ihned volný let. Jedná se o retrap.

Kverek: Jen blbec se dvakrát spálí o teply kamna!

Po hodnocení na účet prvního králička opouštíme místo a jdeme za velitelem VVT.

Diviš: Pavle, ohniváka ještě!

Přesouváme se o pár desítek metrů jinam. Stojíme na vrcholu Prášilky. Nad námi v korunách stromů zpívá králiček ohnivý (*Regulus ignicapillus*). Odchytové stanoviště je připraveno. Opět pár minutek koncertního preludování a Kverek vytahuje z tašky kroužky a kleště. Kroužkuje. Diviš fotografuje. Společenstvo ornitologů je spokojeno. Chtělo by ještě střízlika obecného (*Troglodytes troglodytes*). Ozývá se nedaleko. Pavel poslouchá velitele VVT a jen tak pro sebe si povídá.

Kverek: Tady bude veselo.

S loveckým zápalenem a chytáckým grifem staví síť. Začíná hrát onen střízličí part. Spojení létačího a »přetáčeného« bylo navázáno takřka hned. Pavel se však rozhoduje pro přemístění reproduktoru. Vrací se k magnetofonu. Návrat ale nebyl proveden obvyklým způsobem. Pavel zakopl o větev a dopadl z výšky vedle přístroje.

Kverek: Přistál jsem o trošku dřív.

Po dopadu ihned zapíná »stroj«. Pouští vzrušenému střízlíkovi Peizovu muziku.

Kverek: Připadám si jako řákej diskžokej.

Kverek: Pepku, moc se tady nemotej nebo ti vystřelí brejle!

Kverkova »diskotéka« pokračuje. Rozzurený střízlík stále odhaduje situaci. Nemá zájem se chytit. Vyzpěvuje a stále odpovídá »Kverkovu« střízlíkovi. Poletuje kolem sítě. Pojednou usedá na vrcholek blízkého keře černého bezu a začíná intenzivně zpívat. Nemá již zájem o diskotéku. Končíme a půjdeme si připravovat oběd. Během likvidace odchytového místa se rozpravidla debata o dopoledních výsledcích avíprůzkumu Prášilky. Velitel je spokojen. Diváci, kteří se zúčastnili Kverkova divadla jednoho herce, také. Černý vzpomíná na letošní CINCLUS ¹⁰ a cituje myšlenku, kterou její autor - Johann Colerus - formuloval již v roce 1612 ¹¹.

Colerus: Člověk sedí při sítích, při vějících nebo při kulíškovi docela tichounce, doufá a čeká jen, co milý Bůh ráčí dáti. To si pak přsvoji a užívá ke chvále Boží a k užitku svému.

Téma bylo navozeno a rozpravidla se debata. Kverek si vzal slovo. Nikoho se nepatal. Prostě začal hovořit. On vlastně ještě neprestal. Mluví stále. Nyní poutavě hovoří o lesních vlačích, které tvoří hejnka sýkor, mlynářci, šoupáci ... Dává do placu svoje zkušenosti s vlaky, ač není původním povoláním železníčár, nýbrž uměleckým kovářem. Poučovací blok zakončuje větu.

Kverek: Mirek Lubasů je z jiné nafty!

Stojíme na vrcholu Prášilky a hovoříme. Ke slovu se kupodivu dostávají postupně všichni. Pavel nás pustil ke slovu. V hovoru je také oznámeno, že Mirek Lubasu na letošní setkání východočeských ornitologů nepřijede. Velitel 4. VVT se kouká na hodinky, nastínuje další program a z titulu své funkce pronáší závěrečné.

Diviš: Chytání na muziku je čisté!

Před konečným odchodem na základnu musí Tomáš ještě zkontrolovat nataženou síť na dravce, která dnes již bodovala. Najednou Diviš podává Černému fotoaparát, oznamuje úlovek v sítí a prodírá se tryskem hustým mlázím k sítí. Nezvyklé pohyby místopředsedy Východočeské pobočky ČSO při VČM v Pardubicích inspirují Pavla k pronešení krátké poznámky na jeho adresu.

Kverek: Chytily mu saze!

U sítě během opatrného vyprošťování dravce oznamuje druhům, že se chytla kroužkovaná samice jestřába lesního. Po chvíli drží mohutnou samici bezpečně v ruce a

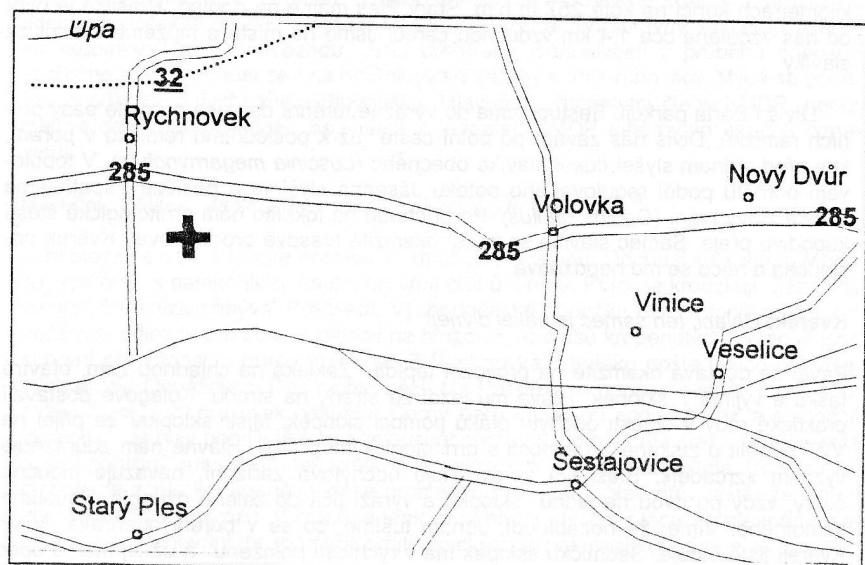
¹⁰ CINCLUS '97 - akce Klubu milovníků dálkových pohledů.

¹¹ NEVRLÝ M., 1981: Kniha o Jizerských horách. Severočeské nakladatelství Ústí nad Labem: 167.

odečitá číslo kroužku. Po přečtení ražby na kroužku konstatuje, že se v žádném případě nejedná o ptáka, kterého by kroužkoval. Jedná se o cizího kroužkovance. ¹² V hloučku omitologů zavládla radost. Diviš komentuje tělesné rozměry odchyceného ptáka. Vrací se i k dříve chycenému ptáku z páru. Šlo opravdu o samce!

Na základnu VVT dorazili další omitologové. Karel Dohnal a Vladimír Lemberk, který přivezl účastníkům ukázat nejnovější publikaci Východočeského muzea v Pardubicích ¹³. Franta Bárta oznamuje nález hnizda skorce vodního (*Cinclus cinclus*). Lemberk rozdává přítomným členům redakční rady sborníku PANURUS práci, došlé příspěvky a odjízdí. Černý s Dohnalem jdou za skorčím hnizdem. Nacházejí jej na základě popisu hned. Je umístěno na konstrukci mostu nad jezem Prášilka. Je dostavěné, ale opuštěné. Přičinou neúspěšného hnizdění byla stavební činnost při nedávné opravě jezu. Ornitológové konstatují, že cena Klubu milovníků dálkových pohledů za nález hnizda skorce nebude předána. ¹⁴ Nález ohlásil totiž člen KMDP. Tábomíci pracují na různých místech Prášilky a blízkého okolí. Záznamů o pozorování ptačích druhů ve staniční knize přibývá. Po čase se bez avizování setkáváme před chatou. Velitel vydává rozkaz: *Jedeme za slavíky! Jedeme do nivy Metuje.*

Do nivy odjízdějí dva osobní automobily. Vodičem malé výpravy je velitel VVT.

Operační prostor 4. VVT VČP ČSO v Dolním Pometuji. Legenda: + základna VVT. Zeměpisné souřadnice základny: φ = N = 50° 21', λ = E = 15° 58'.

¹² B 21006 - dle informace z Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze dostala tento kroužek samice jestřába lesního, +1K, dne 2.11.1992 v Jaroměři. Kroužkoval Vladimír Petera z Hustířan. Zprávu podal František Bárta dne 3.6.1997.

¹³ LEMBERK V., 1997: Příroda Pardubická dříve a nyní. VČM Pardubice.

¹⁴ ČERNÝ M., 1996: 3. VVT VČP ČSO v Železných horách. ZPRAVODAJ VČP ČSO 19: 12-21.

Je stále zima. Dohlednost z Prášilky je dnes zcela jiná než včera. Vznešená Sněžka nevládne obzoru. Je vidět pouze Liščí vrch (609 m n.m.) nad Kohoutovem. Krkonošskou Liščí horu (1363 m n.m.) nevidíme. Sjíždíme z pahorku. Na hlavní silnici se vydáváme na východ. Ve Volovce pak odbočujeme na jih na Šestajovice, kde zatáčíme na západ směrem na Starý Ples. Mijeme odbočku do Jásenné a po několika desítkách ujetých metrů Tomáš náhle zprudka brzdí. Na vršku prochlé višňě rostoucí při příkopu totiž sedí podle předpisu sameček bramborníčka černohlavého (*Saxicola torquata*). Sklopkař Pavel okamžitě hodnotí situaci.

Kverek: *Ten bude náš!*

Velitel VVT se však nezdružuje a pokračuje k cíli našeho odpoledního putování. Veze nás přece na lokalitu slavíků. Na bramborníčka zapomínáme v okamžiku, kdy dojíždíme do míst, kde je silnice s určitostí vedena po hrázi vysušeného rybníka a je vroubena alejí starých dubů, které nás okamžitě upoutávají. Zde na lokalitě nazývané »Na rybníce« vidíme »Ptáčí stromy«. Koruny stromových velikánů jsou osypanými nespočítatelným množstvím ptáků, zejména špačků obecných (*Sturnus vulgaris*) a vrabčů polních (*Passer montanus*). Ptáci hodují na obalečích. Koruny stromů jsou v náležitém »pohybu« a patřičně »rachotí«. Ozývá se ptačí sbor. Naše cesta po cca 7 kilometrech končí na kótě 257 m n.m. Starý Ples máme na dohled. Prášilka je nyní od nás vzdálena cca 1,4 km vzdušnou čarou. Jsme na místě a můžeme vyrazit za slavíky.

Diviš i Bárta parkují. Sestupujeme do výrazné terénní deprese porostlé pásy polních remízků. Diviš nás zavádí po polní cestě až k poslednímu remízku v pořadí, kde před týdnem slyšel tlukot slavíka obecného (*Luscinia megarhynchos*). V topolovém porostu podél regulovaného potoku Jásenná slyšíme a posléze i spatřujeme samce žluvy hajní (*Oriolus oriolus*). Po příchodu na lokalitu nám ornitologické šestí kupodivu přeje. Samec slavíka se začal okamžitě hlasově producirovat. Kverek poslouchá a něco se mu nepozdívá.

Kverek: *Chlapi, ten samec je nákej divnej!*

Pavel se dostává okamžitě na provozní teplotu. Zakleká na chladnou zem, otevírá tašku a vyjímá 7 sklopek. Hlava mu jezdí ze strany na stranu. Kolegové dostávají praktické rady v oblasti odchytu ptáků pomocí sklopek. Mistr sklopkař se přijel na VVT podělit o získané zkušenosti s ornitologickými přáteli. Hlavně nám zdůrazňuje výnam »zrcadel«. Bleskově zprovoznuje odchytová zařízení, navazuje moučné červy, vždy po dvou na jednu sklopku a vyráží lícit do zelené džungle. Pcuštíme samotného. Víme, že nezabloudí. Jenom tušíme, co se v buření cdehrává. Mistr Kverek jistě čaruje. Sedmičku sklopek má v rychlosti položenu a už jej máme opět mezi sebou. A hned nám dává rady do života. Mluví o slavících. Po přednášce se s námi loučí csádka druhého auta. Bárta je zaveze do Starého Plesu na kontrolu tamní rybniční soustavy. Při slavících zůstal Diviš, Kverek, Černý, Galbabý, Tomeš. Přes naše stanoviště přelétávají hejnka holubů hřivnáčů (*Columba palumbus*). Registrujeme přelet i holuba douprávka (*Columba oenas*). Přichází čas ke kontrole sklopek. Pavel se ponořuje do hustého keřového podrostu topoloviny. Čekáme s jakou se vrátí. Jsme vzrušení. Čekání nebylo dlouhé. Pavel se po chvíli objevuje na okraji remízku. Na první pohled je nám jasné, že se nevrací s prázdnou. V pravici nese přeopatrně pytlík s ptákem. Měl tedy úspěch! A podle výrazu ve tváři musí jít

určitě o něco mimořádného! »Co se mu podařilo odchytit?« Tak nějak by mohla znít nahlas nevyřešená otázka Kverkových ornitologických druhů. Chytač se nenechává dlouho pobízet a oznamuje výsledek odchytu.

Kverek: *Samice slavíka tmavého (*Luscinia lusciniia*) s hnězdící nažinou!*

Všichni stojíme chvíli důstojně. Tiše. Uvědomujeme si závažnost odchytu. Nevyklec významné gratulujeme »lovci«. Pavel kroužkuje ptáka a provádí biometrická měření. S velikou lítostí zjišťujeme, že naše fotografická nádobíčka zůstala na Prášilce. Škoda! Převyšková škoda. Neopustitelná nedbalost Diviše i Černého. Galbabý také zaváhal. Vzácný úlovek nebude dnes dokladován! Bohužel. Pták je vypuštěn. Balíme a rychle se vzdalujeme z lokality. Před nástupem do auta pozorujeme přelet ostříže lesního (*Falco subbuteo*) nad »Ptáčími stromy«. Nasedáme do auta, otáčíme se na točně na začátku Starého Plesu a rozhodujeme se k odjezdu do tábora. Odchyt bramborníčka černohlavého ponecháváme na zítra.

Při návratu na základnu potkáváme za Volovkou bloudícího Tomáše Bělku. Poznává nás, zařazuje se za Divišův automobil a je zaváděn na Prášilku. Prášilka za dobu naší nepřítomnosti ožila nově dorazivšími účastníky VVT. Z Trutnova vlakem dojel Miloš Mareček. Z Jaroměře dorazil na kole dle slibu Pavel Žďárek. Z průzkumu údolní nivy Metuje dojel i Franta Bárta s kolegy. Začal ten správný »mumraj«. Utváří se skupinky. Hovory neváznou. Jsou probírány jednotlivosti z průběhu doposud prožitého dne. Zabrousí se i na ornitologické zážitky z letošního jara. Miloš se poděluje o příhody z východního Slovenska. Hlavně s přítomnými členy KMDP, neboť mnohé delší dobu neviděl. Speciálně k jednateli KMDP směřovalo stručné oznamení.

Mareček: *Milane, Angličanky koukaly, jak mi to jede v rukách.*¹⁵

Oritologické cení v táboře probíhá v pravidelném tempu. Odchází se k sítím. Mnozí se vypravují s dalekohledy na pozorování ptáků k řece. Ptáci se kroužkují. ZáZNAMU ve staniční knize přibývá. Předseda Východočeské pobočky ČSO informuje o svém večerním odjezdu z tábora. Události na hnězdíšti vodoušů kropenatých vyžadují jeho sobotní přítomnost - přímo v »ohník«. Z Rychnovka od vlaku došla trojice přihlášených dívek. Osvážných! Čas rychle běží. Na Prášilku se nepozorovaně vložil soumrak. Život v táboře však nekončí. Černý bere omíladinu »pod křídla« a společně vyrážíme do nivy pod Prášilkou nasiouchat chřástaly polní (*Crex crex*). Ačkoliv jsme obecní pořádný kus území, tak jsme nezaregistrovali jediného chřástala. Co však registrujeme zcela konkrétně je naše promáčené oblečení. Náležitě. Ještě, že jsou v chatě kamna v provozu. V chatě je teplo a pohoda. »Noční ptáci« rychle mění ošacení a jsou vtahováni do známých ornitologických debat trvajících vždy přes půlnoc.

31. květen 1997

Sobotní ráno je shodné s pátečním. Prášilka je v zajetí květnové zimy. Počasí však nebrání v ornitologických aktivitách. V kamnech je zatopeno, nárazové sítě v

¹⁵ Řeč byla o mistrovskou práci při kroužkování ptáků. Porovnej s příspěvkem - ČERNÝ M., 1995: Jak jsme došli k padesátinám ornitologa Miloše Marečka. ZPRAVODAJ VČP ČSO 14: 2-7.

pracovní poloze. I sluníčko se ukazuje. Ptáci aktivují a kroužkovatelé mají co dělat. Jeden z pytlíků hostí i dlaska tlustozobého (*Coccothraustes coccothraustes*). Materiálově nejlépe vybavený kroužkovatel se okamžitě hlásí k práci.

Galbabý: *Dejte mi toho dlaska! Víte přece, že mám všechno!*

Pepíkův monolog přilákal na místo kroužkovacího aktu veškeré přítomné osazenstvo základny VVT. Pavel situaci komentuje.

Kverek: *Bude pěkný hukot!*

Josef si přinesl z chaty kompletní náčiní a přebírá od kolegy pytlík s dlaskem. Minimálně deset páru očí mu kouká do rukou. Kroužkovatele to však neznervózňuje. Věří si. Opatrně vyjmá ptáka z pytlíku, rychle aplikuje »Galbabého fintu« a už má dlask na stojáčku kroužek. Pepík má ruku bez štípců a hrde půzuje s vyparáděným samečkem dlaska v ruce fotografům.

V Dolním Pometují se znatelně oteplilo a proto Diviš vybízí Kverka a Černého k rychlému nástupu do auta. Musí se dodělat práce u slavíků. »Slavíkáři« pečlivě kontrolují nakládanou výzbroj a chvatně odjíždějí ke Starému Plesu. Krkonoše ani dnes není vidět. V pozdním sobotním dopoledni jsme po chvíli opět u remízku. Nelze nedodělat započatou práci. Pavel pro dnešek rozšířil výzbroj. Nese tyčky a magnetofon. Jak jdeme na místo činu, tak se ze sousedního remízku, nedaleko toho našeho, ozval zpěv slavíka. Nefalšovaného slavíka obecného. Kverek rychle natahuje japonku a chvíli čekáme. Za chvíle jde Pavel zkonto rovat síť. Vyšlo to a Kverek si zde jen tak na zkoušku odchytit samce slavíka obecného. A po návratu začíná opět přednáška. Medituje nad hlavními rozlišovacími znaky slavíka obecného a slavíka tmavého. Po okroužkování »tuzemského« slavíka nás pobízí k přesunu k sousednímu remízku.

Zde se už nenechává nikým rozptýlovat a věnuje se pouze svému remízku a svému páru slavíků. Vypadá to, že zbytek společnosti přestal vnímat. Pavel si zručně připravuje sklopkařské nádobíčko. Tomáš pro změnu fotoaparát. Kverek odchází líčit sklopky. Bere si i tyčky. Bude stavět také síť. V zeleném slavičím království pracoval jistě s fortelem, neboť po čase stojí vedle nás. Z remízku se ozval zpěv.

Kverek: *Slyšíš to! Kolohřivec lužní (*Turdus montanus*)! Je to nájakej hadrák!*

Takto ohodnotil pěvecké vystoupení kosa černého (*Turdus merula*) a bere magneták a vyráží znova do »ohně«. Občas slyšíme hrát »muziku«. Pavel vyhrává pro manžela samice slavíka tmavého. Znenadání se objevuje na druhé straně remízku a běží k nám. Po dobrému udýcháně sděluje novinu.

Kverek: *Našel jsem hnizdo! Samice slavíka uherského sedí na hnizdě! Tome, pojď to vyfotit! A samec to má na salámu.«*

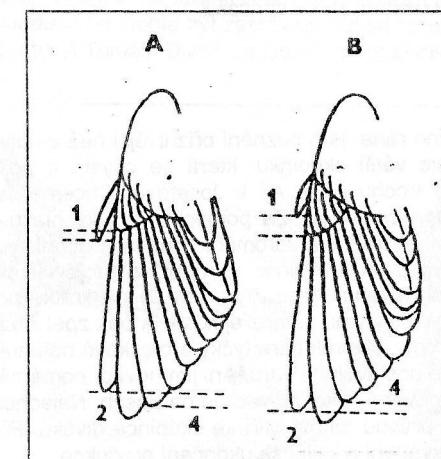
Diviš odchází dokumentovat. Na druhý pokus se to povedlo. Tak a máme perfektní dokumentaci hnizdění. Kolikátý je to asi snímek pořízený na území České republiky? Pavel si u Toma objednává fotografii a vyráží na další kontrolu odchytové soustavy.

Vrací se nazpět poměrně brzy a v pytlíku přináší slavíka - manžela, jehož manželku před okamžikem fotografoval Tomáš na hnizdě.

Pavel s klidem kroužkuje, měří a rozvádí teorie. A mezi zuby jen tak mimochodem pronáší větu.

Kverek: *Chlapi, ačkoliv je to samec slavíka obecného, tak se mi zdá nájakej divnej!*

Diviš portréтуje.¹⁶ Pták dostává svobodu a přítomní věděj, že se jim zde v Dolním Pometují podařilo prokázat hnizdění smíšeného páru slavíků - slavíka obecného se slavíkem tmavým.¹⁷

Karel Drchal, *Křídlo slavíka obecného (A) a tmavého (B)*. Vyobrazení převzato z publikace - ŠTASTNÝ K., DRCHAL K., 1984: Naši pěvci. SZN a SPN Praha: 27.

Nadále setrváváme na lokalitě. Co kdyby se samice znova spletla a skočila do sklopky. Debatujeme. Jak jsme zabráni do hovoru, tak jsme si ani nevšimli, že nás našel Jirka Flousek. Přijel za námi z Krkonoš. Po přivítání získává aktuální informace o výsledcích našeho dnešního účinkování tady. Základní raport podal Josef Galbabý, který také přesně popsal místo našeho pobytu. Horal Jiří se v rovině neztratil. Poměrně zkrátka se dostáváme v hovoru k akci, která se bude konat přesně za rok.

Flousek: *Milane, na kdy plánuješ VVT příští rok. Začal jsem shánět ubytování.*

Kverek: *A kde vlastně bude?*

Diviš: *Ve Vraních horách přece!*

Černý: *A Jirka bude velitelem 5. VVT VČP ČSO!*

¹⁶ Fotografie je uveřejněna - ČERNÝ M., 1997: Východočeský vikendový výzkumný tábor v Dolním Pometují. Ptáci svět IV/3: 7.

¹⁷ Porovnej - ŠTASTNÝ K., DRCHAL K., 1984: Naši pěvci. SZN a SPN Praha: 61 - Je zajímavé, že v místech společného výskytu obou druhů může dojít ke vzniku smíšeného páru.

Rozjíždí se další kolo rozhovoru. Pavel odbíhá do remízku. Na kontrolu. Po návratu z obchůzky navrhuje ukončení akce. Vespolek souhlasíme a jdeme pomoci s balemním. Potom se moc nezdřížujeme a spěcháme na Prášilku. Bramborníčka čemohlávěho před Šestajovicemi jsme nespatřili. Na jeho odchyt zbývá ještě neděle.

Na základně běží normální ornitologický den. Každý pracuje. Z Prahy za námi dorazil Honza Hora. Z Jaroměře dojel opět Pavel Žďárek. Tentokrát s milým doprovodem. Pavel přivezl kromě posledních novinek od Týniště i dárek. Přesné souřadnice lokality Prášilka: 50° 21' 01,45'' N, 15° 58' 51,86'' E. Přivezl je provedené na kartou. Pečlivě provedené. Pracovním úsilím, pohodou a zábavou jsme vyplnili chvíle až do okamžiku uložení se do spacáků.

1. červen 1997

Počasí posledního rána je o poznání přiznivější než v uplynulých dnech. Dopolední slunko formuje větší skupinku, která se chystá k odjezdu dolů do nivy Metuje. A vlastně i o trochu dál. Až k Josefovu. Chceme se pokusit o odchyt strnadu lučních (*Miliaria calandra*). Za pomocí nahrávky hlasu. Za pomocí Mistra Kverka. Dva automobily vyrazily k Jaroměři. Přesun proběhl rychle. Parkujeme na kraji josefovské travnaté letištní ploše. Strnadi se projevují okamžitě. Zpívají na stromech při silnici do Nového Plesu. Vydávají se na krátké přelety do pokosené louky. Vysunuté »podvozky« jsou samozřejmostí. A pak zpět na oblíbené pozorovatelny na vrcholcích stromů. Kverek bere tyčky a bleskově natahuje síť. Začíná pouštět muziku. Samečci se dostávají do varu. Ani jim nevadí poměrně hustý nedělní provoz na silnici. Hledají nového soka. Úspěch je na dosah. Najednou se Pavel vztyčuje u pod stromu a mává pravou rukou. Míří ke skupince diváků. Při příchodu ke kolegům rázně pronáší vysvětlení týkající se ukončení produkce.

Kverek: »Tak a mám vystřílené baterky!«

Situaci zachraňuje Franta Bárta. Bere si kazetu a utíká k autu. Opatrně zajíždí autem na odchytové místo. Stahuje všechna okénka a pouští zdejším »prťákům« cizí hlásek z přehráváče autorádia. I tato hra se jim evidentně líbí. Provoz na silnici sítí. Otepluje se. Končíme zkci. Zjistili jsme, že by na přihodnějších místech metoda odchytu na hlas platila i na strnadu luční. Pavel stahuje síť a jedeme se podívat na lokalitu „Na Dánsku“. Chvíli ji okukujeme a pak pokračujeme na Starý Ples. A odtud na Starou řeku. Na starý tok řeky Metuje. Procházka podél řeky stála za to. Symbolicky se loučíme s Dolním Pometujím.

Při příjezdu na Prášilku ihned zjištujeme, že použité nádobí je umyté. Karel Tomeš se obětovat. S chutí a láskou vykonal domácí práce. Ornitológická práce nepovuje. Stále se dělá. Z lesního porostu se vrací Pavel Kverek a v obou rukou nese starší piöndnice májovek a přítomný žoviálně oznamuje.

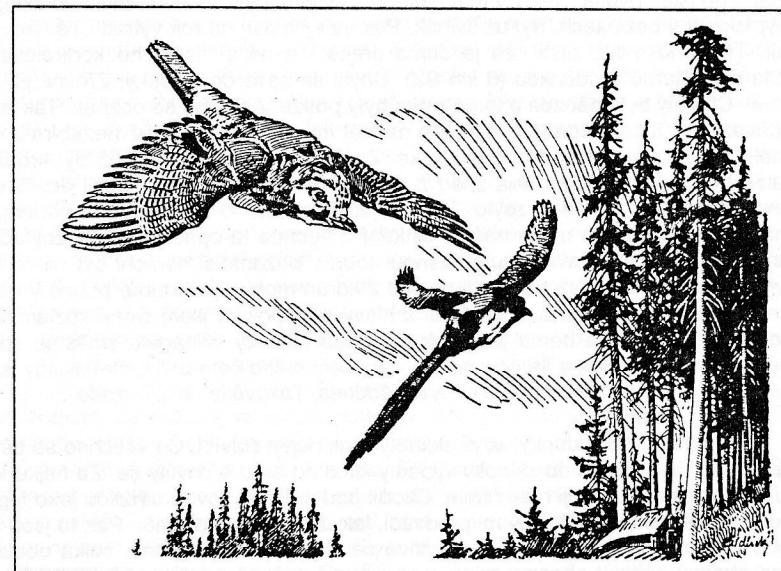
Kverek: Táta sbírá májovky¹⁸ jako houby!

¹⁸ Čirůvka májovka (*Calocybe gambosa*) - dle VESELÝ R., KOTLABA F., POUZAR Z., 1972: Přehled československých hub. Academia Praha: 183 - velmi cenná jedlá houba, která roste

Černý: Jak je kuchyňsky upravujete?

Kverek: Milane tak, jak je zvykem v našem rodě! Na smetaně s bramborovým knedlíkem!¹⁹ To pak na to vzpomínáš celý život.

Jednotlivci začínají polehoučku balit, neboť čas 4. víkendového výzkumného tábora zde v Dolním Pometují se začíná pomalu naplňovat. Při závěrečné kávě už začínáme jemně plánovat 5. VVT VČP ČSO. V roce 1998 pojedeme do hor Ptačích - Vraních a Havraních. Budou nás hostit Vraní hory a Góry Krucze. Chceme zaběhnout tctíž i do Polska. Snad se během pobytu v terénu setkáme i se strakou obecnou (*Pica pica*) a sojkou obecnou (*Garrulus glandarius*). Možná, že zahlédneme krkavce velkého (*Corvus corax*) a očešníka kropenatého (*Nucifraga caryocatactes*). I kavka obecná (*Corvus monedula*) by mohla být zastižena. Kdoví co nás čeká. Východočeši přijedete v hodném počtu. A Tomáši Diviši, za Dolní Pometují díky!

Jiří Židlický: Straka obecná (*Pica pica*) a sojka obecná (*Garrulus glandarius*). Vyobrazení převzato z knihy - ŽIDLICKÝ J., 1943: Tři horácké pohádky. ORBIS Praha: 88.

Milan Černý

místy hojně, hlavně na jaře (v dubnu a květnu), na místech travnatých, na okrajích lesů, v krovinách, v sadech, pod akáty, trnkami apod.

¹⁹ Kverkovo suveránní prohlášení ve včeli kulínářského receptu jsem několikrát konzultoval s Karlem Dohrálem, kuchařem Klubu milovníků dálkových pohledů. Nakonec jsme se shodli na závěru, že u Kverků mohou májovky upravovat následujícím způsobem: *Očistěně houby nakrájíme na menší kousky a dusíme na másle domékka. Potom houby přendáme do hrnce, zalijememe vývarem z hovězího masa a přidáme smetanu, do které jsme zakvedli hladkou mouku. Za stálého michání pět minut povaříme. Dochutíme citronovou štávou, zjemníme žloutkem.* (Částečně podle GARIBOVOVÁ et al., 1989).